

l'Arle provençal per evitar que continuï desorientant la recerca de la del nostre. Era profitós també donar-la en si, segons la meua idea, que crec en part nova o més completa que allò que corre.

ARM-

Aplegarem ací una sèrie de noms susceptibles, amb més o menys seguretat, de venir de *erm*, o d'un seu derivat (*ermar* etc.), ll. ERĒMUS 'erm', 'sense vegetació'.

Sense pretensió ni esperança d'una enumeració completa, ni suficient, es pot esmentar, en la toponímia del Principat, els ben coneguts i repetits *Coma Ermada*,¹⁵ *Clot Ermat*, *Ermedà(n)s*, *Eixerm*- etc.

Les Armes, pda. d'Ontinyent (xxxii, 113.7), amb *a* per *e* arabitxada.

Armèros és nom d'unes grans serres pelades al mig de la Vall d'Aran, amb *-o* pre-gascona, com detallo en la FON. de PVArGc.: comprovat semànticament pel nom i significat de *Serra Escorjada*, que forma la continuació del Tuc d'Armeros. Amb el sufix en forma semi-culta, un nom paral·lel existeix en cat.: *Puig dels Armaris*, a l'alta vall de la Parcigola (entre Prats de Molló i el Canigó); el veia jo, 1923, pujant des dels Hospitalets de St. Salvador cap a Pla-Guillem (també CATorras, *Pir. Cat.*), des de la Serra de les *Descargues*: dita així pels grans runars d'un vells meners, que devien ser en part causants de l'antic estat erm o ermat, que justifica el nom. Aquest es repeteix a Mallorca: *Es Armaris* te. de Calvià.¹

Armal 'estesa d'erms' [1600], *DECat* III, 421b28. D'aquí, potser, amb la *á* arabitxada, *Creu d'Armella* te. de Xàbia (xxxiii, 84.25) (o d'un pl. n. EREMALIA?),³⁵ si bé aquest podria encara venir del ll. ARMILLA 'cèrcol'.

Assenyalo alguns casos erronis de grafia *Arm*- que podrien desorientar. Prop de Vallirana, la font d'*Armenna* o *Armenna* (estudiada com a notable fenomen d'hidrologia subterrània, ja des dels treballs de l'illustre Mn. Norbert Font i Sagué): en realitat era *Font d'En Menna*, pron. *ərmənnə* (com constatarem amb l'inoblidable amic Àngel Foix, els anys 1924-5, amb els vells de Vallirana) amb diferenciació *n-m* > *r-m*.² Es repeteix *En Menna* a Coll de Nargó (ja en el *Spill* de Castellbò, a. 1518); i *Ca l'Armenna* a Llanera de Solsonès (xlvi, 140.39), per encreuament de *Cal Menna* × *karmena* < *Can M*-).

ARMANCIES, *St. Martí d'~*, llogaret muntanyenc entre Ribes i Campdevàrol.

PRON. POP.: *sam mærtí d'ərmánsias*, a Ripoll (1920); *san mærtí d'ərmánsias* a Pardines (1935) i a Campdevàrol (1954).³

DOC. ANT. «--- in valle de Teutarios, villa *Aramancias*, *Stivola* major⁴ ---» a. 938 (*Marca Hisp.* col. 930 i 823); *Armantias* c. 979 (Monsalv. I, 239). *Armancias* 1044 (*Alart, Cart. Rouss.* 66). «Sancto Martino de *Armancias*» a les tres llistes de parr. de Vic dels⁶⁰

Ss. XI-XII (*Osona* 1981, 70, núm. 307). «Ecclesia de *Armancias*» 1332 (Junyent, *Misc. Griera* I, 384). També figura en fogatge de 1553.⁵ Sabem que Gotmar ja en donà la delma en l'any 890 al monestir de Ripoll, però no podem assegurar si llavors era *Arman-*
ses o (ç) *Armantias*.⁶

ETIM. (RURA/O LOCA/O CASTRA/O PRATA): EREMAN-TIA: plural neutre; 'llocs, o prats o castells que hom deixa ermar' o bé, ací, ORATORIA EREMAN-TIA 'ermitges que s'havien abandonat': uns dels molts que havien quedat abandonats pels que es posaven a cobert de la maror sarraina quan pujava des d'Osona en amunt, i que cap a la fi del S. VIII hom anava restaurant protegits dins el «mundeburdum» de Luís el Pia-dós, o dels nostres comtes. En efecte, en català el verb *ermar* ha estat també intr. (no sols transitiu). Notem que a la menció de 938, la més antiga de forma segura, hi ha encara la vocal intermèdia etimològica de ERE-MUM, si bé tenyida de *a* (*Aramancia*), per la influència de la *-r*- en la seva posició pretònica. La forma *Erman-**ça* fou pluralitzada en *Armances*, plural secundari (com el d'*Arbúcies*, *Empúries*, *Blanes*, *Castres* etc.) provinents també de plurals neutres en *-a*. Però essent un NL no usat sinó com a determinatiu, i més recordat per gent de vestit talar que no pels pagesos, hi predominà la forma mig-sàvia en *-cies*, sobre l'*Armances* de 1718.⁷

Crec que és casual la paronímia amb el nom celtoide o celtibèric HELMANTIA o *Helmantica*, sobre el qual vaig publicar nota en *Topica Hesperica* I, 14-15, ja dubtant que hi pogués haver relació amb el nostre *Arman-**cies*. Ara, més informat sobre el NL català, veig que hem de descartar del tot aquesta possibilitat: entre altres raons perquè en el nom celtoide hi ha sobretot *-LM-* i *EL*. Tanmateix per a qui vulgui sometre les meves conclusions a revisió, afegiré ací algunes altres dades referents al nom pre-romà i els seus parònims i variants. Com a nom fluvial, hi ha *Almantia/Almon-te* a França (Krahe, *Aelt. Fln.*, 6. 67), però també hi ha *Armantia* (Krahe, *Btr. z. Nfg.* II, 1953); i un riu *Armançon*, afl. de l'Yonne: *Cor.*, *Btr. z. Nfg.* 294n.; *L'Armençe* o *Armançe*, écart te. Champs en el Cantal. I riu *Ermetz*, subafluent del Rin, prové d'ARMAN-TIA (Weisgerber, *Rben. Germ. Celt.* 326). Cal objectar-hi, però, que el nostre *Armancies*, en contrast amb tot això, no té res de fluvial. Tampoc és fluvial una Sierra de *Armantes* entre Calatayud i Villaluenga, la qual també podria sortir d'EREMANTES, donada la naturalesa del lloc; en canvi, en el port. *Ab(e)ran-**tes* (*Col. Prerrom. Salm.* 112) hi ha pistes pre-romanes, però que ens allunyen tant d'una cosa com de l'altra.

Hi havia hagut un *Armadre* (o *Armare*?) a l'alta Llitera, prop d'Estopanyà: «--- donant ad predictum Girtbertum ipsum mansum de *Armadre*, et ipsum de Pedre Belid, et ipsius de Enneg, al castel» (CCandi, *Mi. Hi. Cat.* I, 5). Com ho mostra la forma *Pedre* per 'Pe-re': es tracta d'un text anterior a la reducció fonètica de *T'R* > *-r*- en català (*LleuresC*, 183-188; i cat. *bare*,